

vici drugimu pripustili napčno razdeljenje. Vsimu temu se pravično v okom pride, ako se razsodba kantonski soseski in takó naprej prepusti. Krajna soseska (to je, soseskini odbor, Ausschuss) ima tedej svoje spoznanje odboru kantonske soseske (Bezirksgemeinde-Ausschuss) v razsodbo podati. Če je kantonska soseska po presoji krajne soseske spoznala, ima pri tem razsodku ostati. Če pa odbor kantonske soseske presoje perve soseske ni poterdil, mora kantonska soseska svoje spoznanje odboru kresijske soseske v pretehtanje in v spoznanje predložiti. Če bo kresijska soseska poterdila presojo kantonske soseske, ima pri tem ostati; če bi pa bili sklepi kantonske in kresijske soseske navskriž, se mora ta reč deželni odboru (Landesausschuss) v presojo dati v tistih deželah, kjer imajo verh kresijskih sosesk tudi deželni odbor.

3) Prememba gruntov s selišem in lastin, bodi si celih delov (štukov) ali pa posamesnih kosov z namenom: razkropljene štuke gruntov po priložnosti skrožiti ali zložiti, je vsakterimu na voljo dana; pa vender se mora vsaka taka naprava soseski na znanje dati, in pri zadolženih gruntih po postavah ravnati.

4) V deželah in krajih, kjer je bilo do zdaj posestnikom na voljo dano, gruntne dele (štuke) enako drugim lastinam brez vsiga dovoljenja razprodajati — ali za prav réči — kjer ni seliš z zvezanimi nerazdeljivimi deli, tam naj pri dozdejni navadi ostane.

Mende bo marsikak bravec poprašal: kakó de je prememba skorej v prosto voljo posestnikom pušena? — Kdor je skušal, koliko več je grunt vreden blizo gospodarjeviga pohlštva memo dalniga, in lepó vkup deržeči memo zlo razkropljeniga, si bo vedil berž odgovoriti. Upati je, de bodo pametni in svoj prid zapopadejoči posestniki, kadar bojo te postave veljavnost dobile, v kratkim svoje posestva lepo skrožili, svoje grunte, kolikor koli bo mogoče, zamenjali, in namesto majhnih kosov brez števila razkropljenih Bog vé kod! celi grunt v enim delu, ali saj ne preveč razdeljeniga in blizo domovanja imeli!

Koliko bo potem več vžitka — in koliko bo menj sovražtva in pravn med sosedi!

Še enkrat pa moram opomniti, de ti sklepi še nimajo postavne veljavnosti, ampak de so le sveti kmetijskiga zbora, ministram podeljeni, ki jih pa bodo, kakor so obljubili, kmalo v postave obernili.

Dr. Orel.

Kakó dolgo še ne bomo lažnivosti svojiga pravopisa slovó dali?

(Dalje.)

Po tem takim bi bila še ena tretja, vender le po načinu dobriga svéta dana vladina pravopisa naslednja, namreč:

III. Pri razni izreki kake besede jo piši takó, kakor je meči ali lepoglasnej. Tode spoznati se mora, de ima ta vladina več težkote v sebi, kér se jih ne najde dosti, kateri bi vselej dobro razločiti vedili, kaj je meči ali lepoglasnej. Zatorej bi bilo od tega več govoriti. Sedej le ob kratkim toliko, kar je nar bolj potrebno. K mehkti govorjenja ali lepoglasju pripomorejo glasniki in soglasniki. Pervi se po lepoglasju tako versté: *i, e, a, o, u*, takó de je nar meči med njimi *i*, in nar terji *u*. Pa še terji, kakor *u* je pologlasnik, za kteriga še dosedej nimamo posebne čerke, in kteriga večidel s čerko *è* pišemo, postavim, smért. Za glasniki pridejo dvojoglasniki, med kterimi so *ij, iv, ej, ev* mehki, *aj, oj, uj* sredni, in *av, ov, uv* terdi. — Med soglasniki pa so nar prijetniši gladki (literae liquidae) namreč *l, m, n, z*, in za njimi *lj, nj*; po tem pridejo ti mehki, namreč: *j, v, b, f, d, g, h* (mehki), *z, ž*; in za njimi ti terdi: *p, t, k, h* (terdi), *c, s, č, š*.

Latinci so po spričevanji Cicerona za nar terdoglasnej čerko *s* imeli; in Ciceron je lepoglasje takó ljubil, de se je rajši zoper navadno sklanjanje, kakor pa zoper lepoglasje pregrešil. Takó je, postavim, namest: *mollities cervicum*, rajši rekel: *mollitia cervicum*, de nista dva svisdajoča soglasnika, namreč *s* in *c* skupej prišla. Če je pa po dobrim sladu, kakor so ga Latinci gotovo imeli, že *s* terdoglasen, kolikanj več to veljá od naših široko šumevni *č* in *š*, kterih Latinci clo imeli niso. Tudi *h* (terdi) je ena zmed nar terdoglasnejih čerk, ktere mende ravno zavolj tega meči jeziki in slovila, postavim, *Lahi* in *Serbi*, clo nimajo. Če so tudi nar terji soglasniki *sami* z glasniki združeni, postavim: *rósa, vihar, tóča, suša*, vunder takošne besede še niso preveč terdoglasne, tode terši prihajajo, kader in kolikanj več drugih in zlasti šumečih soglasnikov zraven sebe imajo, postavim, *različnost, čverst, draščica* i. t. d.

Po tem takim veljá od lepoglasja ta poglavitna vladina: Kolikanj meči so glasniki in soglasniki kake besede, in kolikanj manjima ona soglasnikov, posebno šumečih zraven sebe, tolikanj lepoglasnej je. Po zapopadku te vladine bi bilo tedej boljši, zgorej povedane izgleda takó pisati, namreč: *bote, levši, oba* i. t. d. Ravno tako tudi namest: *ljubiti, ljepo, smješno, dvoji, gvori, jeden, da, ša, šetev, hospod, kteri, marskteri* i. t. d. boljši in lepši, *lubiti, lepó, směšno, doli, gori, eden, de, še, šetu, gospod, kéri, marskeri* i. t. d.

Z oziram na to vladino tudi ne zapopadem, zakaj nekteri glagole prične dobe v tretji osebi množniga števila, postavim, oni *kupjo, moljo, gladjo* in enake, kakor troheje pišejo, ko jih vunder navadno lepoglasnihi kakor daktile, in sicer nič drugači, kakor Latinci enake besede: *cupio, mollio, gladio* izrečemo. Drugi jih sicer pišejo kakor daktile, pa k čerki *i* še *j* pridružijo, kteriga vunder kratko in malo ni zraven treba. Ime *Maria*, kar jez vém, v vsih jeziki s samim *i* pišejo, le pri nas mora še *j* vmes priti, in *Marija* pisano biti. — Prav za prav bi smeli tudi še take besede, ktere navadno z *j* izrečemo, ktere pa vunder pevci (Dichter) tudi z *i* izreči smejo, po zakonih lepoglasja z *i* pisati, postavim, *ladia, pričioč, z modróstio, krepóstio* i. t. d. Ja tudi pri glagolih, kteri v prični dobi, tretji osebi množniga števila *ejo* imajo, bi se *j* nič ne pogrešal, postavim: oni *maneo, ganeo, ideo*, namest *manejo, ganejo, idejo*; kakor tudi Latinci enake besede: *maneo* (ich bleibe) *ganeo* (der Schlemmer) *ideo* (darum) brez *i* ali *j* pišejo. Napčno pa bi vunder bilo, v ti reči predelječ iti, in postavim, tudi iména z končnim *je*, postavim, *zdravje, poslopje* i. t. d. le z *i* pisati, kar bi bilo pravi izreki, ktera mora vselej kraljovavna vladina ostati, očitno nasproti.

Pologlasnik *è*, mislim, de dostokrat nepotrebama rabimo; takó postavim, pišemo: *konec, korec, poslanec*, desiravno se pologlasnik v téh besedah clo nič ne sliši. Ko bi pri Nemcih ta vladina veljala, bi oni mogli postavim namest *Lenz, Schmerz* — *Lenez, Schmerz* pisati. Sploh je pologlasnik lepoti govorjenja in zlasti petja zlo nasproti; torej ga meči jeziki postavim Laški skorej clo ne poznajo, in mislim de bi tudi mi prav storili, ko bi ga nikjer drugod, kakor v koreninskih besedah postavim *skèrb, pèrst* i. t. d. pisali, kjer ga po pravi izreki z nobenim drugim glasnikom spreminiti nemoremo.

(Konec sledi.)

V černe bukve š njim!

Letas v postu je zbolela dékla M. L. pri kmetu na svoji bolezn, pa so v svoji nevednosti menili, de je vročinska bolezen, in so jo pustili na diljah ležati na merzlim. Postrežbo si zamoremo lahko sami misliti. — Čez nekaj

nekaj dni pošljejo po mater. Mati pride in jo najde na mrazu in od mraza se tresti. Mati gré kmeta prosit, de bi jo vzeli v hišo, kér jo takó zebe. On pa ni pustil. Drugi dan ga gré zopet prosit in sicer za pet Kristusovih ran. On pa pravi, de je on gospodar té hiše, in de jo ne vzame noter. Tudi žena ga prosi, in potem dovoli, jo v sušivnico vzeti. Sama mati jo je mogla po stopnicah doli spraviti, nihče drugi se je ni dotaknil.

V sušivnici zakurjeni se je ogréla, pa vender slabji prihajala in nekaj vode nazaj vergla. Zadnjo noč je šla mati v hišo povedat, de je slaba in nevarna za umreti, in je prosila, de bi ji po Gospoda šli. Gospodar pravi: Po andohti naj pridejo. Mati odgovori: Če bo čakala. Po maši vender gospodar dovoli, jo v hišo prepeljati. Mati jo pelje iz sušivnice, in ko pridete v vežo, se soséde in vgasne. — Gerdi svojoglavec! kaj pomaga zdej réči, de si ti sam tega kriv. Za svojo živino imaš več skerbí, kakor za svojiga pôsla, ki ti je tri léta zvesto in pošteno služil. — Nej oznanijo černe bukve tako nečloveško ravnanje po svétu!

D.

Stari slovenski pregovori.

(Tuta). Med pregovori imamo Slovenci tudi tega: „Se derží kot Tuta“, ali: „To je prava Tuta“, Ta pregovor se zlasti od žensk reče in hoče toliko na znanje dati, kot: ta ženska molčí, ter se kisló in nepriljudno derží. Ta pregovorska prilika je vzeta od kraljice, katero nekdanji, se véde, ptuji pisavci, Tévto imenujejo, in ktera je v narodnih pesmih Černa Kraljiva imenovana. Nekteri dan današnji mislijo, de je bilo nje pravo slavensko ime Teta. Tode kakor zgorej imenovani pregovor kaže, je bila zares le Tuta imenovana. Ona je živela kacih 228 lét pred Kristusovim rojstvom. Nje mož Agro (morebiti Rjo, Erjo, Arjov) je bil 231 lét pred Kristusam v vojski končan. Za njim je ona vdova kraljevala, in Ilircam dovolila na morji po tolovajsko živeti, ali pa morebiti le tolovaje po tolovajsko, to je, s silo, odganjati. Rimljani so se po svojih poslancih zató per nji pertožili. Ker so ji pa poslani možjé preveč odperto govorili, jih je dala umoriti. Potlej so ji bili Rimljani vojsko napovedali. Kerkurjani (Coreyrii, to je, prebivavci po današnje Korfu imenovaniga otoka) s svojim poglavarjem Demetram Hvarskim (Demetrius Pharius, od Hvara ilirskiga otoka je bil tako imenovan) so se bili z Rimljani združili, po vodi in po suhim na Ilirsko pertiskali, ter si več mest prisvojili. Mir je bila zadobila v létu 228. pred Kristusam, tode je mogla Rimljanam harač plačevati.

Černo obleko je mende nosila iz žalovanja po možu. Zopernost od unanjih sovražnikov ji je življenje še bolj grenila. Valvasor jo imenuje tudi tegotno ali čmerno. Take nje lastnosti so lahko storile, de so ljudjé bili začeli žalostne, čmerne in molčeče ženske ali take, ki so se posebno žalostno nosile, nji priglihovati rekoč: „To je prava Tuta“ ali „ravno tako se derží ko Tuta. Prilog „tutast“ pomeni enako čmerniga, molčečiga in neperljudniga človeka.

De je bila nekdanja ilirska kraljica Tuta imenovana, poterdi dalje tudi to, de so bili igračji denarji, katerim nekteri nežice pravijo, od družih tudi tutke imenovani, kar kaže, de so nekdanj denarji bili, ki jih je bila kraljica Tuta, ali po imenovanji nekterih kaka Neža kovala, in kateri denarji so bili sčasama le za igračo, in zató se tudi še poznejši take igrače tutke ali nežice imenujejo.

Ljudstvo grozno dolgo v svoji besedi ali v pregovorih nektere reči ohrani. Veliko slavenskih beséd je že več tavžent lét starih, pa še dandanašnji vémo, kaj de pomenijo.

S tem hočem skazati verjetnost, de je pregovor: „Se derží kakor Tuta“, vzet od ilirske kraljice Tute, in de ji je bilo Tuta, ne pa Tévta ali Teta ime. Vé pa kdo od tega kaj več, ali kako drugači pa bolj natanjko povedati, naj pové; saj so taki pogovori tudi za kratek čas.

(Markoljbes). Na Krajskim je najti pregovor: „To je kakor Markoljbsove galge“ (vešala). Lete vešala so bile prvič previsoke, de bi bili na njih Markoljbsa skorej zadavili, in tega on ni mogel terpeti; ko so jih bili pa nižji napravili, ga pa obesiti niso mogli. Pregovor: „To je kakor Markoljbsove galge“ hoče reči „de kaka reč nikoli práv ne hodi, če jo kdo tako ali drugači naredí“, ali „de komu nikoli ni mogoče vstreči.“ Od Markoljbsa ima Avstrija ali avstrijski splošni koledar za léto 1843 v dokladi str. 170 to pazko: Ein Narr. — Marcolfus soll nach den alten Volksromanen König Salomo's Hofnarr geheissen haben, to je „smešnež.“ — Marcolfus (Markoljbes) je bil kakor stari polčki romani pravijo, dvorni čavš kralja Salomona. (Gräter; Bragur 3. B. S. 357. ff.)

Požencan.

Novičar iz Ljubljane.

V poslednjih Novicah omenjeni in od mestniga zbora izvoljeni odbor (Comité) za izdelanje prihodnje vstave Ljubljanskiga mesta se je pretečeni teden pervikrat zbral, opravljeni red določil, in gosp. Dr. Burgerja za povédnika (referenta) zvolil. Od deželnega poglavarstva izvoljeni, pa tudi od odbora poterjeni predsednik je gosp. vitez Miroslav Kreuzberg; odborniki pa so: gosp. Guttman, gosp. Gregel, gosp. Dr. Kautschitsch, gosp. Dr. Ovjač, gosp. Dr. Pfefferer in gosp. Samasa. Zraven teh je tudi Karl Raab, kot namestnik ces. krajskih mést pri nekdanjih deželnih stanovih, temu odboru pridružen. Z veseljem smo slišali, de so si odborniki na čelo svojiga dela zapisali §. 1. nove srenjske postave, od presvitliga Cesarja 17. sušca oklicane, ki se takóle glasí: „Podstava svobodne države je svobodna soseska ali srenja.“ Nadjamo se, de bo delo mojstre hvalilo. — Mnogoverstno se govori v Ljubljani od kriminalne pravde zoper nektere študente iz šeste šole zavoljo nekkih pohujšljivih podobšin, ki so jih v šoli s kredo na tablo narisali. — Dve trumi vjetih Madžarskih vojakov večidel v razstergani obleki so pretečeni teden skozi Ljubljano na Laško peljali; veliko jih je bilo clo golonogih. — Rekrutiranje gré zmiraj redno naprej. — Sliši se, de se bo železnica od Celja v Ljubljano mesca kimovca gotovo odperla; Zaloški most je dokončan, in šinje od Zaloga do Ljubljane bojo kmalo položene. — Pretečeni teden je prišel gosp. Dr. Ulepič iz Dunaja svojo rodovino obiskat; se bo pa še ta teden zopet nazaj vernil, svoje delo pri ministerstvu dokončat. — V pondelj ob poldvanajstih dopoldné je oznanilo zvonjenje po vsih Ljubljanskih cerkvah odhod Ljubljanskiga knezo-škofa na Dunaj v škofji zbor, ki ga je za posvetovanje cerkvenih reči gosp. minister poklical, in ki se bo prihodnji teden začel. Škof so vzeli gosp. Dr. Polca seboj na Dunaj. — Slovansko društvo v Terstu nam je poslalo na dveh velicih pôlah „dokaz svojiga vravnanja in svoje delavnosti od svojiga začetka do konca februarja“, ki očitno spričuje hvale vredni trud slavniga društva, katerimu se v Terstu tudi sovražnikov ne manjka, kakor našimu v Ljubljani ne. To je že povsod osóda Slovanov, de če svojo pravično reč še tako spodobno terjajo, jih protivniki čertijo, kar koli morejo, in če se svoj materni jezik omikati in le na enako stopnjo veljavnosti povzdigniti trudijo, na kateri se drugi jeziki znajdejo, že vpijejo protivniki, de segamo v pravice družih jezikov! Stara Vodnikova pesem od „slovenske pare“ še